

Convenția cu privire la drepturile copilului

Distrib.: generală
29 mai 2013

Originalul: Limba engleză

Comitetul pentru drepturile copilului

Comentariul general nr. 14 (2013) privind dreptul copilului ca interesul superior al acestuia să prevalăze [articolul 3 alineatul 1]

Cuprins

	<i>Punctele</i>	<i>Pagina</i>
I. Introducere	1-9	3
A. Interesul superior al copilului: un drept, un principiu și o regulă de procedură	1-7	3
B. Structura.....	8-9	4
II. Obiective	10-12	4
III. Natura și sfera de aplicare ale obligațiilor statelor părți	13-16	5
IV. Analiză juridică și legăturile cu principiile generale ale Convenției	17-45	7
A. Analiza literală a articolului 3 alineatul (1)	17-40	7
1. „În toate acțiunile care privesc copiii”	17-24	7
2. „(întreprinse) de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative” ...	25-31	8
3. „Interesul superior al copilului”	32-35	9
4. „Trebuie să prevaleze”	36-40	10
B. Interesul superior al copilului și legăturile cu alte principii generale ale Convenției	41-45	11
1. Interesul superior al copilului și dreptul la nediscriminare (articolul 2) ..	41	11
2. Interesul superior al copilului și dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare (articolul 6).....	42	11
3. Interesul superior al copilului și dreptul de a fi ascultat (articolul 12) ...	43-45	11
V. Punerea în aplicare: evaluarea și stabilirea interesului superior al copilului	46-47	12
A. Aprecierea și stabilirea interesului superior.....	48-84	12
1. Elemente de care trebuie să se țină seama la aprecierea interesului superior al copilului	52-79	13
2. Punerea în balanță a elementelor luate în considerare la evaluarea interesului superior al copilului.....	80-84	17
B. Garanții procedurale care să asigure punerea în aplicare a interesului superior al copilului	85-99	18
VI. Diseminare	100-101	20

---

* Adoptat de Comitet în cadrul celei de-a șaiszeci și doua sesiuni (14 ianuarie – 1 februarie 2013).

„În toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala.”

Convenția cu privire la drepturile copilului [articolul 3 alineatul (1)]

I. Introducere

A. Interesul superior al copilului: un drept, un principiu și o regulă de procedură

1. Articolul 3 alineatul (1) din Convenția cu privire la drepturile copilului conferă copilului dreptul ca interesul său superior să fie evaluat și considerat primordial în toate acțiunile sau deciziile care îl privesc, atât în sfera publică, cât și în cea privată. În plus, aceasta enunță una dintre valorile fundamentale ale Convenției. Comitetul pentru drepturile copilului (Comitetul) a apreciat că articolul 3 alineatul (1) include unul dintre cele patru principii generale ale Convenției pentru interpretarea și punerea în aplicare a tuturor drepturilor copilului¹ și îl aplică în calitate de concept dinamic ce necesită o evaluare adaptată contextului specific.

2. Noțiunea de „interes superior al copilului” nu este nouă. Într-adevăr, aceasta a existat anterior (adoptării) Convenției, fiind deja consacrată în Declarația drepturilor copilului din 1959 (pct. 2), Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei [articolul 5 litera b) și articolul 16 alineatul (1) litera d)], precum și în instrumente regionale și în numeroase legi naționale și instrumente internaționale.

3. Convenția face referire în mod explicit la interesul superior al copilului și în alte articole: articolul 9: separarea de părinți; articolul 10: reîntregirea familiei; articolul 18: autoritatea părintească; articolul 20: lipsirea copilului de mediul familial și protecția alternativă; articolul 21: adopția; articolul 37 litera c): privarea copiilor de libertate separat de adulți; articolul 40 alineatul (2) litera b) punctul iii): garanții procedurale, inclusiv prezența părinților la ședințele de judecată din cauzele penale care privesc copii aflați în conflict cu legea. De asemenea, interesul superior al copilului este menționat în Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă (preambul și articolul 8) și în Protocolul opțional la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la procedura comunicărilor (preambul și articolele 2 și 3).

4. Noțiunea de interes superior al copilului are ca scop să asigure atât exercitarea deplină și efectivă a tuturor drepturilor recunoscute în Convenție, cât și dezvoltarea holistică a copilului.² Acesta reamintește că nu există o ierarhie a drepturilor copilului în cadrul Convenției; toate drepturile prevăzute de aceasta sunt în „interesul superior al copilului” și niciun drept nu poate fi compromis printr-o interpretare negativă a interesului superior al copilului.

5. Aplicarea deplină a noțiunii de interes superior al copilului necesită dezvoltarea unei abordări bazate pe drepturi, care să implice toți actorii, pentru a asigura integritatea holistică

¹ Comentariul general nr. 5 (2003) al Comitetului privind măsurile generale de punere în aplicare a Convenției cu privire la drepturile copilului, pct. 12, și Comentariul general nr. 12 (2009) privind dreptul copilului de a fi ascultat, pct. 2.

² Comitetul se așteaptă ca statele să interpreteze termenul „dezvoltare” în calitate de „concept /holistic, care include dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală, psihologică și socială a copilului” (Comentariul general nr. 5, pct. 12).

fizică, psihologică, morală și spirituală a copilului și pentru a promova demnitatea umană a acestuia.

6. Comitetul subliniază că noțiunea de interes superior al copilului are trei componente:

(a) un drept material: dreptul copilului ca interesul său superior să fie evaluat și considerat primordial atunci când sunt examinate diferite interese în vederea luării unei decizii cu privire la chestiunea în cauză, precum și garantarea că acest drept va fi pus în aplicare ori de câte ori este necesară luarea unei decizii cu privire la un copil, un grup de copii identificați sau neidentificați sau copii în general. Articolul 3 alineatul (1) creează o obligație intrinsecă pentru state, este direct aplicabil (auto-executoriu) și poate fi invocat în fața unei instanțe.

(b) un principiu legal interpretativ fundamental: În cazul în care o dispoziție legală se pretează mai multor interpretări, ar trebui aleasă interpretarea care servește cel mai eficient interesului superior al copilului. Drepturile consacrate în Convenție și în protocoalele opționale la aceasta oferă cadrul necesar pentru interpretare.

(c) o regulă de procedură: Ori de câte ori este necesară luarea unei decizii care va afecta un anumit copil, un grup de copii identificați sau copiii în general, procesul decizional trebuie să includă o evaluare a potențialului impact (pozitiv sau negativ) al deciziei asupra copilului sau copiilor în cauză. Evaluarea și stabilirea interesului superior al copilului necesită garanții procedurale. În plus, justificarea unei decizii trebuie să arate că dreptul în cauză a fost luat în considerare în mod explicit. În acest sens, statele părți trebuie să explice în ce fel decizia luată respectă dreptul în cauză, adică ce anume s-a considerat a fi în interesul superior al copilului, pe ce criterii se bazează decizia și modul în care interesul copilului a fost pus în balanță cu alte considerente, fie că este vorba de aspecte generale de politică sau de cazuri individuale.

7. În prezentul comentariu general, expresia „interesul superior al copilului” sau „interesele copilului” include cele trei dimensiuni dezvoltate mai sus.

B. Structura

8. Domeniul de aplicare al prezentului comentariu general se limitează la articolul 3 alineatul (1) din Convenție și nu include articolul 3 alineatul (2), care se referă la bunăstarea copilului, și nici articolul 3 alineatul (3), care privește obligația statelor părți de a se asigura că instituțiile, serviciile și așezămintele pentru copii respectă standardele stabilite și că există mecanisme care asigură respectarea acestor standarde.

9. Comitetul menționează obiectivele (capitolul II) prezentului comentariu general și prezintă natura și sfera de aplicare a obligației statelor părți (capitolul III). Acesta oferă, de asemenea, o analiză juridică a articolului 3 alineatul (1) (capitolul IV), prezentând legăturile cu alte principii generale ale Convenției. Capitolul V este dedicat aplicării în practică a principiului interesului superior al copilului, în timp ce capitolul VI oferă orientări privind diseminarea comentariului general.

II. Obiective

10. Prezentul comentariu general are ca scop să asigure aplicarea și respectarea interesului superior al copilului de către statele părți la Convenție. Acesta definește cerințele privind luarea în considerare în mod corespunzător a acestui interes, în special în hotărârile judecătorești sau deciziile administrative, precum și în alte acțiuni care privesc copilul în mod individual și în toate etapele adoptării legilor, politicilor, strategiilor, programelor, planurilor, bugetelor, inițiativelor legislative și bugetare și orientărilor – adică toate măsurile de punere

în aplicare – referitoare la copii în general sau la cei dintr-un anumit grup. Comitetul se așteaptă ca prezentul comentariu general să ghideze deciziile tuturor celor preocupați de copii, inclusiv ale părinților și îngrijitorilor.

11. Interesul superior al copilului este un concept dinamic care include diverse aspecte în continuă evoluție. Prezentul comentariu general oferă un cadru pentru evaluarea și stabilirea interesului superior al copilului; nu încearcă să prescrie ceea ce este mai bine pentru copil într-o anumită situație, la un moment dat.

12. Scopul principal al acestuia este de a spori gradul de înțelegere și de a consolida aplicarea dreptului copilului ca interesul său superior să fie evaluat și considerat primordial sau, în unele cazuri, să primeze asupra oricărui alt considerent (a se vedea infra, pct. 38). Scopul său general este de a promova o reală schimbare a atitudinilor, care să conducă la respectarea deplină a copiilor în calitate de deținători de drepturi. Mai precis, acest lucru are implicații asupra:

- (a) elaborării tuturor măsurilor de punere în aplicare luate de guverne;
- (b) deciziilor individuale luate de autoritățile judiciare sau administrative sau de entitățile publice, prin intermediul agenților acestora, care privesc unul sau mai mulți copii identificați;
- (c) deciziilor luate de entități ale societății civile și de sectorul privat, inclusiv de organizațiile cu și fără scop lucrativ, care furnizează servicii legate de copii sau care au un impact asupra acestora;
- (d) orientărilor pentru acțiunile întreprinse de persoanele care lucrează cu și pentru copii, inclusiv de părinți și îngrijitori.

III. Natura și sfera de aplicare ale obligațiilor statelor părți

13. Fiecare stat parte trebuie să respecte și să pună în aplicare dreptul copilului ca interesul său superior să fie evaluat și considerat primordial și are obligația de a lua toate măsurile deliberate și concrete, necesare pentru punerea deplină în aplicare a acestui drept.

14. Articolul 3 alineatul (1) stabilește un cadru cu trei tipuri diferite de obligații pentru statele părți:

- (a) obligația de a se asigura că interesul superior al copilului este *integrat în mod corespunzător și aplicat în mod consecvent* în toate acțiunile întreprinse de o instituție publică, în special toate măsurile de punere în aplicare și procedurile administrative și judiciare care au un impact direct sau indirect asupra copiilor;
- (b) obligația de a se asigura că, din toate hotărârile judecătorești și deciziile administrative, precum și din politicile și legislația privind copiii reiese clar că interesul superior al copilului a fost un considerent primordial, ceea ce presupune în special descrierea modului în care a fost examinat și evaluat interesul superior și importanța care i-a fost atribuită în luarea deciziei.
- (c) obligația de a se asigura că interesele copilului au fost apreciate și considerate primordiale în deciziile și acțiunile întreprinse de entitățile din sectorul privat, inclusiv de cele care prestează servicii, sau de orice altă entitate sau instituție privată care ia decizii care privesc copiii sau care au un impact asupra lor.

15. Pentru a asigura respectarea acestor obligații, statele părți ar trebui să ia o serie de măsuri de punere în aplicare, în conformitate cu articolele 4 și 42 și articolul 44 alineatul (6) din Convenție și să se asigure că interesul superior al copilului este considerat primordial în toate acțiunile, inclusiv:

- (a) să revizuiască și, după caz, să modifice legislația națională și alte izvoare de drept, pentru a include articolul 3 alineatul (1) și pentru a se asigura că cerința de a lua în considerare interesul superior al copilului este reflectată și pusă în aplicare în toate textele de lege și reglementările naționale, în legislația regională sau teritorială, în normele care reglementează funcționarea instituțiilor private sau publice care furnizează servicii pentru copii sau care au un impact asupra copiilor, precum și în procedurile judiciare și administrative la toate nivelurile, atât ca drept material, cât și ca regulă de procedură;
- (b) să susțină luarea în considerare a interesului superior al copilului în coordonarea și punerea în aplicare a politicilor la nivel național, regional și local;
- (c) să instituie mecanisme și proceduri de formulare a plângerilor, a căilor de atac sau a acțiunilor în reparații pentru a asigura realizarea deplină a dreptului copiilor ca interesul lor superior să fie integrat în mod corespunzător și aplicat în mod consecvent în toate măsurile de punere în aplicare și procedurile administrative și judiciare care sunt relevante pentru aceștia și care au un impact asupra lor;
- (d) să susțină luarea în considerare a interesului superior al copilului în alocarea de resurse naționale pentru programe și măsuri care vizează punerea în aplicare a drepturilor copilului, precum și în activitățile care beneficiază de asistență internațională sau de ajutor pentru dezvoltare;
- (e) să se asigure că, atunci când se stabilește, monitorizează și evaluează colectarea de date, interesul superior al copilului este menționat în mod explicit și, dacă este necesar, să sprijine cercetările referitoare la aspecte legate de drepturile copilului;
- (f) să furnizeze informații și să ofere programe de formare cu privire la articolul 3 alineatul (1) și aplicarea sa în practică tuturor celor care iau decizii care au un impact direct sau indirect asupra copiilor, inclusiv profesioniștilor și altor persoane care lucrează pentru și cu copii;
- (g) să furnizeze informații adecvate copiilor, într-un limbaj pe care îl pot înțelege, precum și familiilor și îngrijitorilor acestora, astfel încât aceștia să înțeleagă domeniul de aplicare al dreptului protejat în temeiul articolului 3 alineatul (1), precum și să creeze condițiile necesare pentru a le permite copiilor să își exprime punctul de vedere și să se asigure că opiniile lor sunt luate în considerare în mod corespunzător;
- (h) să combată toate atitudinile și percepțiile negative care împiedică exercitarea deplină a dreptului copilului ca interesul său superior să fie evaluat și considerat primordial, prin programe de comunicare care să implice mass-media, rețelele sociale, dar și copiii, astfel încât copiii să fie recunoscuți ca titulari de drepturi.

16. Pentru a asigura deplina aplicare a principiului interesului superior al copilului, ar trebui să se țină seama de următorii parametri:

- (a) caracterul universal, indivizibil, și indisociabil al drepturilor copiilor, precum și interdependența acestora;
- (b) recunoașterea copiilor ca deținători de drepturi;
- (c) natura și amploarea universală ale Convenției;
- (d) obligația statelor părți de a respecta, proteja și pune în aplicare toate drepturile prevăzute de Convenție;
- (e) efectele pe termen scurt, mediu și lung ale acțiunilor legate de dezvoltarea copilului în timp.

IV. Analiza juridică și legăturile cu principiile generale ale Convenției

A. Analiza juridică a articolului 3 alineatul (1)

1. „În toate acțiunile care privesc copiii”

(a) „În toate acțiunile”

17. Scopul articolului 3 alineatul (1) este de a garanta că dreptul în cauză este respectat în toate deciziile și acțiunile care privesc copiii, ceea ce înseamnă că, în orice acțiune care privește un copil sau mai mulți copii, interesul superior al acestora trebuie să fie considerat primordial. Termenul „acțiune” nu include numai deciziile, ci și toate actele, conduita/comportamentele, propunerile, serviciile, procedurile și alte măsuri.

18. Lipsa de acțiune sau neluarea de măsuri și omisiunile constituie, de asemenea, „acțiuni”, de exemplu, atunci când autoritățile de asistență socială nu iau măsuri pentru a proteja copiii împotriva neglijenței sau abuzurilor.

(b) „Care privesc”

19. Obligația juridică se aplică tuturor deciziilor și acțiunilor care afectează copiii direct sau indirect. Astfel, sintagma „care privesc” se referă, în primul rând, la măsurile și deciziile care privesc în mod direct un copil, un grup de copii sau copiii în general și, în al doilea rând, la alte măsuri care au un efect asupra unui anumit copil, asupra unui grup de copii sau asupra copiilor în general, chiar dacă măsura în cauză nu îi vizează direct. Astfel cum se menționează în Comentariul general nr. 7 (2005) al Comitetului, astfel de acțiuni le includ pe cele care vizează copiii (de exemplu, cele referitoare la sănătate, îngrijire sau educație), precum și pe cele care includ atât copiii, cât și alte grupuri de populație (de exemplu, legate de mediu, locuințe sau transport) [punctul 13 litera (b)]. Prin urmare, sintagma „care privesc” trebuie înțeleasă într-un sens foarte larg.

20. Într-adevăr, toate acțiunile întreprinse de un stat afectează copiii într-un fel sau altul. Aceasta nu înseamnă că fiecare acțiune întreprinsă de stat trebuie să includă un proces complet și formal de evaluare și determinare a interesului superior al copilului. Cu toate acestea, în cazul în care o decizie va avea un impact major asupra unui copil sau mai multor copii, sunt necesare un grad mai ridicat de protecție și proceduri detaliate pentru a asigura luarea în considerare a interesului lor superior.

Astfel, în ceea ce privește măsurile care nu vizează în mod direct unul sau mai mulți copii, expresia „care privesc” ar trebui clarificată în lumina circumstanțelor fiecărui caz în parte, pentru a putea aprecia impactul acțiunii asupra copilului sau copiilor în cauză.

(c) „Copiii”

21. Termenul „copiii” se referă la toate persoanele cu vârsta sub 18 ani, aflate sub jurisdicția unui stat parte, fără niciun fel de discriminare, în conformitate cu articolele 1 și 2 din Convenție.

22. Articolul 3 alineatul (1) se aplică (în cazul) copiilor în mod individual și impune statelor părți obligația de a evalua și de a acorda o importanță primordială interesului superior al copilului la adoptarea deciziilor individuale.

23. Cu toate acestea, termenul „copii” implică faptul că dreptul copiilor ca interesul superior al acestora să fie luat în considerare în mod corespunzător se aplică nu doar copiilor în mod individual, ci și copiilor în general sau grupurilor de copii. În consecință, statele au

obligația de a evalua și de a acorda o importanță primordială interesului superior al copiilor ca grup sau, al copiilor în general, în toate acțiunile care îi privesc. Acest lucru este evident în special pentru toate măsurile de punere în aplicare. Comitetul³ subliniază că interesul superior al copilului este conceput atât ca un drept colectiv, cât și ca un drept individual și că aplicarea acestui drept copiilor indigeni ca grup necesită luarea în considerare a modului în care acest drept se raportează la drepturile culturale colective.

24. Aceasta nu înseamnă că, într-o decizie referitoare la un anumit copil, interesele acestuia trebuie înțelese ca fiind identice cu cele ale copiilor în general. Articolul 3 alineatul (1) implică mai degrabă faptul că interesul superior al unui copil trebuie să fie apreciat în mod individual. Procedurile de stabilire a interesului superior al copiilor în mod individual și al copiilor ca grup sunt prezentate în capitolul V de mai jos.

2. „[...] de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative”

25. Obligația statelor de a lua în considerare în mod corespunzător interesul superior al copilului este o obligație cuprinzătoare, care cuprinde toate instituțiile de asistență socială publice și private, instanțele judecătorești, autoritățile administrative și organele legislative, în măsura în care activitățile acestora implică sau privesc copiii. Deși părinții nu sunt menționați în mod explicit la articolul 3 alineatul (1), aceștia „trebuie să acționeze, în primul rând,” în interesul superior al copilului [articolul 18 alineatul (1)].

(a) „instituțiile de asistență socială publice sau private”

26. Această expresie nu ar trebui să fie interpretată în mod restrictiv sau ca limitându-se la instituțiile sociale *stricto sensu*, ci ar trebui să fie înțeleasă ca făcând referire la toate instituțiile ale căror activități și decizii au un impact asupra copiilor și asupra realizării drepturilor acestora. Astfel de instituții le includ nu numai pe cele legate de drepturile economice, sociale și culturale (de exemplu, îngrijiri, sănătate, mediu, educație, afaceri, activități recreative și jocuri, etc.), ci și pe cele care se ocupă de drepturile și libertățile civile (de exemplu, înregistrarea nașterilor, protecția împotriva violenței în toate mediile, etc.). Printre instituțiile private de asistență socială se numără organizațiile din sectorul privat – cu sau fără scop lucrativ – care joacă un rol în furnizarea de servicii esențiale pentru exercitarea de către copii a drepturilor lor și care acționează în numele serviciilor guvernamentale, împreună cu acestea sau în locul acestora.

(b) „instanțele judecătorești”

27. Comitetul subliniază că termenul „instanțe” se referă la toate organele judiciare, de toate tipurile și gradele (de jurisdicție) – indiferent dacă sunt formate din judecători profesioniști sau nespecialiști – și la toate procedurile relevante privind copiii, fără restricții. Acestea includ mecanismele de conciliere, mediere și arbitraj.

28. În cauzele penale, principiul interesului superior se aplică atât copiilor aflați în conflict cu legea (suspectați sau acuzați de încălcarea legii, sau cu privire la care s-a dovedit că au încălcat legea) sau care intră în contact cu legea (în calitate de victime sau martori), cât și copiilor afectați de situația părinților lor aflați în conflict cu legea. Comitetul⁴ subliniază că protejarea interesului superior al copilului înseamnă că obiectivele tradiționale ale justiției

³ Comentariul general nr. 11 (2009) privind copiii indigeni și drepturile acestora în temeiul Convenției, pct. 30.

⁴ Comentariul general nr. 10 (2007) privind drepturile copiilor în administrarea justiției în cazul minorilor, pct. 10.

penale, cum ar fi represiunea sau pedepsirea, trebuie să fie înlocuite cu obiectivele reabilitării și justiției reparatorii, în situațiile cu infractori minori.

29. În cauze civile, copilul își poate apăra interesele direct sau prin intermediul unui reprezentant, în cauze care au ca obiect paternitatea, abuzul asupra copiilor sau neglijarea acestora, reîntregirea familiei, locuințele, etc. Copilul poate fi afectat de proces, de exemplu în cadrul procedurii adopției sau al procedurii divorțului, de hotărârile de încredințare, de cele privind domiciliul, dreptul de vizitare sau alte aspecte care au un impact important asupra vieții și dezvoltării copilului, precum și de procedurile de soluționare a cazurilor de abuz asupra copilului sau de neglijare a acestuia. Instanțele trebuie să asigure luarea în considerare a interesului superior al copilului în toate aceste situații și decizii, de natură procedurală sau pe fond, și trebuie să demonstreze că într-adevăr au făcut acest lucru.

(c) „autoritățile administrative”

30. Comitetul subliniază că domeniul de aplicare al deciziilor luate de autoritățile administrative la toate nivelurile este foarte larg, incluzând, printre altele, deciziile privind educația, îngrijirea, sănătatea, mediul, condițiile de viață, protecția, azilul, imigrația, accesul la naționalitate. Deciziile individuale adoptate de autoritățile administrative în aceste domenii trebuie să fie ghidate de interesul superior al copilului, astfel cum a fost apreciat și stabilit, la fel ca în cazul tuturor măsurilor de punere în aplicare.

(d) „organele legislative”

31. Extinderea obligației statelor părți la „organele legislative” ale acestora arată în mod clar că articolul 3 alineatul (1) se referă la copii în general, nu doar la copii în mod individual. Adoptarea oricărei legi sau reglementări, precum și a unor acorduri colective – cum ar fi acordurile comerciale bilaterale sau multilaterale sau tratatele de pace care afectează copiii – ar trebui să fie ghidată de interesul superior al copilului. Dreptul copilului ca interesul său superior să fie evaluat și considerat primordial ar trebui inclus în mod explicit în toate legile relevante, nu numai în cele care se referă în mod specific la copii. Această obligație se extinde și la aprobarea bugetelor, a căror elaborare și dezvoltare necesită adoptarea unei perspective bazate pe interesul superior al copilului, astfel încât să respecte drepturile copilului.

3. „Interesele copilului”

32. Noțiunea de interes (superior) al copilului este complexă, iar conținutul său trebuie stabilit de la caz la caz. Legiuitorul, judecătorul, autoritatea administrativă, socială sau educațională vor fi în măsură să clarifice această noțiune și să o utilizeze în mod concret prin interpretarea și punerea în aplicare a articolului 3 alineatul (1), în conformitate cu celelalte dispoziții ale Convenției. În consecință, noțiunea de interes superior al copilului este flexibilă și adaptabilă. Aceasta ar trebui ajustată și definită pentru fiecare caz în parte, în funcție de situația specifică a copilului sau a copiilor în cauză, luând în considerare contextul personal, situația și nevoile acestora. Pentru adoptarea deciziilor individuale, interesul superior al copilului trebuie evaluat și stabilit în lumina circumstanțelor specifice ale copilului în cauză. În cazul deciziilor generale, cum ar fi cele adoptate de legiuitor, interesul superior al copiilor în general trebuie evaluat și stabilit în funcție de circumstanțele unui anumit grup și/sau ale/a copiilor în general. În ambele cazuri, acest interes ar trebui să fie apreciat și stabilit cu respectarea deplină a drepturilor prevăzute de Convenție și de protocoalele opționale la aceasta.

33. Interesul superior al copilului trebuie să fie aplicat în cazul tuturor aspectelor legate de copil sau de copii și este luat în considerare pentru a soluționa eventualele conflicte dintre drepturile consacrate de Convenție sau cele din alte tratate referitoare la drepturile omului. Este necesar să se acorde atenție identificării unor posibile soluții care sunt în interesul superior al copilului, ceea ce înseamnă că statele au obligația de a stabili clar interesul

superior al tuturor copiilor, inclusiv al celor aflați în situații vulnerabile, atunci când adoptă măsuri de punere în aplicare.

34. Flexibilitatea noțiunii de interes (superior) al copilului permite adaptarea acesteia la situația individuală a copiilor și la evoluția cunoștințelor despre dezvoltarea copilului. Totuși, este posibil ca această flexibilitate să lase, de asemenea, loc manipulării; astfel, noțiunea de interes superior al copilului a fost folosită în mod abuziv de guverne și de alte autorități ale statului pentru a justifica, de exemplu, politicile rasiste; de către părinți pentru a-și apăra propriile interese în litigiile privind încredințarea copiilor; de către profesioniști care nu au acordat atenție interesului superior al copilului și au refuzat să îl evalueze, considerându-l irelevant sau lipsit de importanță.

35. În ceea ce privește măsurile de punere în aplicare, garantarea faptului că interesul superior al copilului prevalează în cadrul elaborării legislației și politicilor, la toate nivelurile de guvernare, necesită un proces continuu de evaluare a impactului asupra drepturilor copilului (studiu de impact) (CRIA - *child rights impact assessment*), pentru a estima impactul oricărei propuneri legislative ori politice sau al oricărei alocări bugetare asupra copiilor și a exercitării drepturilor acestora, precum și o evaluare a consecințelor asupra drepturilor copilului, pentru a putea aprecia impactul real al punerii în aplicare a deciziilor.⁵

4. „trebuie să prevaleze”

36. Interesul superior al copilului trebuie să prevaleze în cazul adoptării tuturor măsurilor de punere în aplicare. Termenul „trebuie” impune statelor o obligație juridică puternică și înseamnă că acestea nu își pot exercita puterea discreționară pentru a decide dacă trebuie sau nu să aprecieze interesul superior al copilului și să îi acorde importanța corespunzătoare în calitate de considerent primordial în orice acțiune pe care o întreprind.

37. Verbul „a prevala” presupune că interesul superior al copilului nu poate fi pus pe același plan cu toate celelalte considerente. Această poziție puternică este justificată de situația specială a copilului: dependența, gradul de maturitate, statutul juridic și, adesea, imposibilitatea de a-și face auzită vocea. Copiii au mai puține posibilități decât adulții de a-și susține interesele, iar cei implicați în deciziile care îi afectează trebuie să fie foarte conștienți de interesele lor. Dacă interesele copiilor nu sunt evidențiate, există tendința ca acestea să fie trecute cu vederea.

38. În ceea ce privește adopția (articolul 21), principiul interesului superior este consolidat în continuare; acesta nu trebuie să fie pur și simplu „un considerent primordial” ci „considerentul primordial”. Într-adevăr, interesul superior al copilului trebuie să fie factorul determinant atunci când se ia o decizie referitoare la adopție, dar și cu privire la alte aspecte.

39. Cu toate acestea, întrucât articolul 3 alineatul (1) acoperă o gamă largă de situații, Comitetul recunoaște necesitatea unui anumit grad de flexibilitate în aplicarea acestui principiu. Interesul superior al copilului – odată evaluat și stabilit – ar putea intra în conflict cu alte interese sau drepturi (de exemplu, ale altor copii, ale publicului, ale părinților, etc.). Potențialele conflicte dintre interesul superior al unui copil, luat în considerare în mod individual, și interesele unui grup de copii sau ale copiilor în general trebuie soluționate de la caz la caz, punând în balanță cu atenție interesele tuturor părților și găsind un compromis adecvat. Trebuie să se procedeze la fel și în cazul în care drepturile altor persoane intră în conflict cu interesul superior al copilului. În cazul în care nu este posibilă armonizarea intereselor în cauză, este necesar ca autoritățile și decidenții să analizeze și să pună în balanță drepturile tuturor celor interesați, ținând seama de faptul că dreptul copilului ca interesul

⁵ Comentariul general nr. 5 (2003) privind măsurile generale de punere în aplicare a Convenției cu privire la drepturile copilului, pct. 45.

superior al acestuia să fie un considerent primordial înseamnă că interesele copilului au o prioritate ridicată, nefiind un simplu considerent dintr-o serie de considerente. Prin urmare, trebuie să se acorde o importanță mai mare elementelor care servesc cel mai bine intereselor copilului.

40. Pentru ca interesul superior al copilului să fie un considerent „primordial” este necesar să se conștientizeze locul pe care trebuie să îl ocupe interesele copiilor în toate acțiunile și să existe disponibilitatea de a acorda prioritate acestor interese în toate circumstanțele, dar mai ales atunci când o acțiune are un impact incontestabil asupra copiilor în cauză.

B. Interesul superior al copilului și legăturile cu alte principii generale ale Convenției

1. Interesul superior al copilului și dreptul la nediscriminare (articolul 2)

41. Respectarea dreptului la nediscriminare nu se limitează la obligația pasivă de a interzice orice formă de discriminare în exercitarea drepturilor prevăzute de Convenție, ci necesită, de asemenea, adoptarea de către stat a unor măsuri proactive adecvate, care să asigure efectiv tuturor copiilor șanse egale de a-și exercita drepturile prevăzute de Convenție. În acest scop, pot fi necesare măsuri pozitive menite să remedieze o situație care implică o inegalitate reală.

2. Interesul superior al copilului și dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare (articolul 6)

42. Statele trebuie să creeze un mediu care să respecte demnitatea umană și să asigure dezvoltarea holistică a fiecărui copil. În aprecierea și stabilirea interesului superior al copilului, statul trebuie să asigure respectarea deplină a dreptului său inerent la viață, supraviețuire și dezvoltare.

3. Interesul superior al copilului și dreptul de a fi ascultat (articolul 12)

43. Aprecierea interesului superior al copilului trebuie să includă respectarea dreptului copilului de a-și exprima liber opiniile și dreptul ca opiniile respective să li se acorde importanța cuvenită în toate aspectele care îl afectează. Acest lucru este precizat în mod clar în Comentariul general nr. 12 al Comitetului, care evidențiază, de asemenea, legătura strânsă dintre articolul 3 alineatul (1) și articolul 12. Cele două articole au roluri complementare: primul urmărește să asigure realizarea interesului superior al copilului, iar cel de-al doilea prevede metodologia pentru ascultarea opiniilor copilului sau ale copiilor și includerea acestor opinii în toate aspectele cu impact, inclusiv pentru aprecierea interesului superior al acestora. Articolul 3 alineatul (1) nu poate fi aplicat corect dacă nu sunt respectate cerințele de la articolul 12. În mod similar, articolul 3 alineatul (1) consolidează funcționalitatea articolului 12, facilitând rolul esențial al copiilor în toate deciziile care le afectează viața⁶.

44. Capacitățile în continuă dezvoltare ale copilului (articolul 5) trebuie luate în considerare atunci când se află în joc interesul superior al copilului și dreptul acestuia de a fi ascultat. Comitetul a stabilit deja că, cu cât copilul cunoaște, experimentează și înțelege mai multe și mai bine, cu atât mai mult părintele, tutorele legal sau alte persoane responsabile pentru acesta din punct de vedere legal trebuie să transforme ghidarea și îndrumarea în observații și sfaturi, iar ulterior într-un schimb pe picior de egalitate.⁷ Bebelușii și copiii foarte mici au același drept ca toți copiii ca interesul superior al acestora să fie evaluat, chiar dacă nu își pot exprima opiniile sau nu se pot reprezenta în același mod ca și copiii mai mari.

⁶ Comentariul general nr. 12, pct. 70-74.

⁷ Ibid., pct. 84.

Statele trebuie să adopte măsuri corespunzătoare, inclusiv în ceea ce privește reprezentarea, dacă este necesar, pentru aprecierea interesului superior al acestor copii, același lucru fiind valabil și pentru copiii care nu sunt capabili sau dispuși să își exprime opiniile.

45. Comitetul reamintește că articolul 12 alineatul (2) din Convenție prevede dreptul copilului de a fi ascultat, fie direct, fie prin intermediul unui reprezentant, în cadrul oricărei proceduri judiciare sau administrative care îl afectează (a se vedea capitolul V.B de mai jos)

V. Punerea în aplicare: aprecierea și stabilirea interesului superior al copilului

46. Astfel cum s-a menționat anterior, „interesul superior al copilului” este un drept, un principiu și o regulă de procedură, bazate pe evaluarea tuturor elementelor care țin de interesul unui copil sau al unor copii într-o anumită situație. Pentru a aprecia și stabili interesul superior al copilului, în scopul luării unei decizii cu privire la o anumită măsură, ar trebui urmate următoarele etape:

(a) În primul rând, în contextul faptic specific al cauzei, trebuie să se determine care sunt elementele relevante care trebuie luate în considerare la aprecierea interesului superior și care este conținutul lor concret, și să se atribuie fiecărui element o anumită importanță în raport cu celelalte;

(b) În al doilea rând, pentru acest lucru trebuie să se urmeze o procedură care asigură garanții juridice și aplicarea corespunzătoare a dreptului în cauză.

47. Aprecierea și stabilirea interesului superior al copilului sunt două etape care trebuie urmate atunci când trebuie luată o decizie. „Aprecierea interesului superior” constă în evaluarea și punerea în balanță a tuturor elementelor necesare pentru luarea unei decizii referitoare la un anumit copil sau un anumit grup de copii aflați într-o situație specifică. Aceasta este efectuată de către autoritatea decidentă și de către personalul acesteia – o echipă multidisciplinară, dacă este posibil – și necesită participarea copilului. „Stabilirea interesului superior” se referă la procesul formal, însoțit de garanții procedurale stricte, menite să fie utilizate la determinarea interesului superior al copilului, pe baza aprecierii interesului superior al acestuia.

A. Aprecierea și stabilirea interesului superior

48. Aprecierea interesului superior al copilului este o activitate unică, care ar trebui realizată în fiecare caz în parte, ținând seama de circumstanțele specifice ale fiecărui copil sau grup de copii sau ale copiilor în general. Aceste circumstanțe au legătură cu caracteristicile individuale ale copilului sau copiilor în cauză, cum ar fi, printre altele, vârsta, sexul, gradul de maturitate, experiența, apartenența la un grup minoritar, existența unei dizabilități fizice, senzoriale sau intelectuale, precum și contextul social și cultural în care se află copilul sau copiii, cum ar fi prezența sau absența părinților, faptul dacă copilul locuiește sau nu cu aceștia, calitatea relațiilor dintre copil și familia sau îngrijitorii acestuia, siguranța mediului în care trăiește, existența unor soluții alternative de calitate disponibile familiei, familiei extinse sau îngrijitorilor, etc.

49. Determinarea a ceea ce este în interesul superior al copilului ar trebui să înceapă cu o evaluare a circumstanțelor specifice în lumina cărora fiecare copil este unic. Acest demers implică luarea în considerare a anumitor elemente și neutilizarea altora, și, de asemenea, influențează modul în care acestea vor fi puse în balanță unele în raport cu celelalte. În cazul copiilor, în general, aprecierea interesului lor superior implică aceleași elemente.

50. Comitetul consideră utilă întocmirea unei liste de elemente neexhaustive și neierarhizate, care ar putea fi incluse în cadrul evaluării interesului superior al unui copil de către orice factor de decizie care trebuie să stabilească interesul superior al acestuia. Caracterul neexhaustiv al elementelor din listă implică faptul că este posibil să se aibă în vedere și alte elemente decât cele din listă și să se țină seama și de alți factori relevanți în circumstanțele specifice ale copilului, considerat în mod individual, sau ale grupului de copii. Toate elementele din listă trebuie luate în considerare și puse în balanță în lumina fiecărei situații. Lista ar trebui să ofere orientări concrete, păstrând totodată o oarecare flexibilitate.

51. Întocmirea unei astfel de liste de elemente ar oferi orientări statului sau decidenților în ceea ce privește reglementarea domeniilor specifice care afectează copiii, cum ar fi legislația privind familia, adopția și administrarea justiției în cazul minorilor, și, dacă este necesar, pot fi adăugate alte elemente considerate adecvate în conformitate cu tradiția juridică a țării în cauză. Comitetul dorește să sublinieze că, la adăugarea oricărui element nou în listă, trebuie să țină seama de faptul că scopul final al interesului superior al copilului ar trebui să fie acela de a asigura exercitarea deplină și efectivă a drepturilor recunoscute în Convenție și dezvoltarea copilului din toate punctele de vedere. În consecință, elementele care contravin drepturilor consacrate în Convenție sau care ar avea un efect contrar drepturilor prevăzute de Convenție nu pot fi considerate valide pentru a fi folosite la aprecierea a ceea ce este cel mai bine pentru un copil sau pentru copii.

1. Elemente de care trebuie să se țină seama la aprecierea interesului superior al copilului

52. Pe baza acestor considerații preliminare, Comitetul consideră că elementele care trebuie luate în considerare la aprecierea și stabilirea interesului superior al copilului și care sunt relevante pentru situația în cauză sunt următoarele:

(a) Opiniile copilului

53. Articolul 12 din Convenție prevede dreptul copiilor de a-și exprima opinia în orice decizie care îi afectează. Orice decizie care nu ia în considerare opiniile copilului sau nu acordă atenția cuvenită opiniilor sale, în funcție de vârsta și de gradul de maturitate ale acestuia, nu respectă principiul potrivit căruia copilul sau copiii (în cauză) trebuie să aibă posibilitatea de a influența stabilirea interesului lor superior.

54. Faptul că un copil are o vârstă fragedă sau se află într-o situație vulnerabilă (de exemplu, are o dizabilitate, aparține unui grup minoritar, este migrant, etc.) nu îl privează de dreptul de a-și exprima opiniile și nici nu reduce importanța care trebuie acordată opiniilor acestuia pentru stabilirea interesului său superior. Adoptarea unor măsuri specifice menite să le garanteze copiilor aflați în astfel de situații exercitarea drepturilor lor în condiții de egalitate cu ceilalți copii trebuie să facă obiectul unei evaluări individuale care să le asigure copiilor înșiși un rol în procesul decizional și să asigure realizarea de adaptări rezonabile ⁸ și furnizarea unui sprijin, dacă este necesar, pentru a asigura participarea deplină a acestora la aprecierea interesului lor superior.

(b) Identitatea copilului

55. Copiii nu sunt un grup omogen și, prin urmare, diversitatea lor trebuie luată în considerare la aprecierea interesului superior al acestora. Identitatea copilului include

⁸ A se vedea Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, articolul 2: „adaptare rezonabilă” înseamnă modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite [persoanelor cu dizabilități] să se bucure ori să își exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

caracteristici precum sexul, orientarea sexuală, originea națională, religia și convingerile, identitatea culturală, personalitatea. Deși copiii și tinerii au în comun nevoi de bază universale, exprimarea acestor nevoi depinde de o gamă largă de aspecte personale, fizice, sociale și culturale, inclusiv de gradul de dezvoltare a capacităților acestora în continuă dezvoltare. Dreptul copilului de a-și păstra identitatea este garantat de Convenție (articolul 8) și trebuie să fie respectat și luat în considerare la aprecierea interesului superior al copilului.

56. În ceea ce privește identitatea religioasă și culturală, de exemplu, atunci când se ia în considerare plasarea copilului într-o familie de plasament sau într-o instituție de îngrijire, trebuie să se țină seama în mod corespunzător de necesitatea de a asigura o anumită continuitate în educarea copilului, precum și de originea etnică, religioasă, culturală și lingvistică a copilului [articolul 20 alineatul (3)], iar decidentul trebuie să ia în considerare acest context specific atunci când evaluează și stabilește interesul superior al copilului. Același lucru este valabil și în cazul adopției, separării de părinți sau divorțului părinților. Luarea în considerare în mod corespunzător a interesului superior al copilului implică asigurarea accesului copiilor la cultura (și, dacă este posibil, limba) țării lor și a familiei lor de origine, precum și posibilitatea acestora de a avea acces la informații despre familia lor biologică, în conformitate cu reglementările legale și profesionale ale țării în cauză [a se vedea articolul 9 alineatul (4)].

57. Deși trebuie să se țină seama de păstrarea valorilor și tradițiilor religioase și culturale, ca parte a identității copilului, practicile care nu sunt conforme cu drepturile stabilite în Convenție sau sunt incompatibile cu acestea nu sunt în interesul superior al copilului. Identitatea culturală nu poate scuza sau justifica perpetuarea de către decidenți și autorități a unor tradiții și valori culturale care privează copilul sau copiii de drepturile care le sunt garantate de Convenție.

(c) Păstrarea mediului familial și menținerea relațiilor

58. Comitetul reamintește că, în situația în care există posibilitatea separării unui copil de părinții săi, este indispensabil să se aprecieze și să se stabilească interesul superior al copilului (articolele 9, 18 și 20). Acesta subliniază, de asemenea, că elementele menționate mai sus sunt drepturi concrete și nu doar elemente de care se ține seama la stabilirea interesului superior al copilului.

59. Familia este unitatea de bază a societății și mediul natural destinat creșterii și bunăstării tuturor membrilor săi, în special a copiilor (preambulul Convenției). Dreptul copilului la viață de familie este protejat în temeiul Convenției (articolul 16). Termenul „familie” trebuie interpretat în sens larg pentru a include părinții biologici, adoptivi ori familia de plasament, sau, după caz, membrii familiei extinse sau ai comunității, conform tradiției locale (articolul 5).

60. Prevenirea separării familiei și menținerea unității familiei sunt componente importante ale sistemului de protecție a copilului și se bazează pe dreptul prevăzut la articolul 9 alineatul (1), potrivit căruia „niciun copil [nu trebuie să] fie separat de părinții săi împotriva voinței acestora, exceptând situația în care [...] această separare este în interesul superior al copilului”. În plus, copilul care este separat de unul sau ambii părinți are dreptul „de a întreține relații personale și contacte directe cu cei doi părinți ai săi, în mod regulat, exceptând cazul în care acest lucru contravine interesului superior al copilului” [articolul 9 alineatul (3)]. Acest drept se extinde, de asemenea, asupra oricărei persoane care deține dreptul de custodie, a îngrijitorilor principali legali sau tradiționali, a familiei de plasament și a persoanelor cu care copilul are o relație personală strânsă.

61. Având în vedere gravitatea consecințelor pe care le are asupra copilului separarea de părinți săi, o astfel de măsură ar trebui să fie luată doar în ultimă instanță, de exemplu atunci

când copilul este expus unui pericol iminent de a suferi prejudicii sau în orice altă situație în care este necesar; separarea nu ar trebui să aibă loc în cazul în care măsuri mai puțin intruzive ar permite protejarea copilului. Înainte de a opta pentru măsura separării, statul ar trebui să ofere sprijin părinților în exercitarea autorității părintești și să restabilească sau să consolideze capacitatea familiei de a avea grijă de copil, exceptând cazul în care separarea este necesară pentru protejarea copilului. Motivele economice nu pot să justifice separarea unui copil de părinții săi.

62. Scopul Orientărilor privind îngrijirea alternativă a copiilor⁹ este de a garanta că aceștia nu sunt plasați în îngrijire alternativă dacă acest lucru nu este necesar; și că, în cazul în care se optează pentru o soluție de îngrijire alternativă, aceasta este pusă în aplicare în condiții adecvate, cu respectarea drepturilor copilului și a interesului superior al acestuia. În special, „sărăcia financiară și materială sau condițiile imputabile direct și exclusiv unei astfel de sărăcii nu ar trebui să fie niciodată singura justificare pentru a lua un copil din grija părinților [...], ci ar trebui interpretată ca un semn al necesității de a oferi un sprijin adecvat familiei” (pct. 15).

63. De asemenea, un copil nu poate fi separat de părinții săi din cauza unei dizabilități a copilului sau a părinților săi.¹⁰ Măsura separării poate fi luată în considerare numai în cazurile în care asistența necesară familiei pentru menținerea unității familiei nu este suficientă pentru a preveni riscul de neglijare sau abandonare a copilului sau orice risc la adresa siguranței copilului.

64. În cazul separării, statul trebuie să garanteze că situația copilului și a familiei sale a fost evaluată, dacă este posibil, de către o echipă multidisciplinară de profesioniști bine pregătiți, cu participarea autorității judiciare competente, în conformitate cu articolul 9 din Convenție, asigurându-se că nicio altă soluție nu poate răspunde interesului superior al copilului.

65. Atunci când separarea devine necesară, factorii de decizie trebuie să se asigure că respectivul copil menține legăturile și relațiile cu părinții și familia sa (frați, rude și persoane cu care copilul are relații personale apropiate), cu excepția cazului în care acest lucru contravine interesului superior al copilului. Calitatea relațiilor și necesitatea menținerii acestora trebuie să fie luate în considerare atunci când sunt adoptate decizii privind frecvența și durata vizitelor și a altor contacte, în cazul în care un copil este plasat în îngrijire în afara familiei.

66. Dacă relațiile copilului cu părinții săi sunt întrerupte din cauza migrației (a părinților fără copil sau a copilului fără părinții săi), menținerea unității familiei ar trebui luată în considerare atunci când se apreciază interesul superior al copilului, în vederea luării unei decizii privind reîntregirea familiei.

67. Comitetul consideră că exercitarea în comun a autorității părintești este, în general, în interesul superior al copilului. Cu toate acestea, la luarea deciziilor privind autoritatea părintească, singurul criteriu de care trebuie să se țină seama este ce anume este în interesul superior al copilului în cauză. Atribuirea automată de către lege a autorității părintești unuia sau ambilor părinți contravine acestui interes. La aprecierea interesului superior al copilului, judecătorul trebuie să țină seama de dreptul copilului de a-și menține relația cu ambii părinți, precum și de alte elemente relevante pentru cauză.

⁹ Rezoluția 64/142 a Adunării Generale, anexă.

¹⁰ Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, articolul 23 alineatul (4).

68. Comitetul încurajează ratificarea și punerea în aplicare a convențiilor adoptate în cadrul Conferinței de drept internațional privat de la Haga,¹¹ care facilitează aplicarea principiului interesului superior al copilului și oferă garanții pentru punerea sa în aplicare în cazul în care părinții locuiesc în țări diferite.

69. În cazurile în care părinții sau alți îngrijitori principali săvârșesc o infracțiune, ar trebui să fie propuse și aplicate, în fiecare caz în parte, măsuri alternative la pedeapsa închisorii, ținând seama pe deplin de consecințele probabile ale diferitelor pedepse asupra interesului superior al copilului sau copiilor afectați.¹²

70. Păstrarea mediului familial include menținerea legăturilor dezvoltate de copil într-un sens mai larg. Este vorba despre legăturile copilului cu familia extinsă, cum ar fi bunicii, unchii/mătușile, precum și cu prietenii, persoanele din mediul școlar și mediul său de viață în general și sunt deosebit de relevante în cazurile în care părinții sunt separați și locuiesc în locuri diferite.

(d) Îngrijirea, protecția și siguranța copilului

71. Atunci când se apreciază și se stabilește interesul superior al unui copil sau al copiilor în general, ar trebui să se țină seama de obligația statului de a asigura copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale [articolul 3 alineatul (2)]. Expresia „protecția și îngrijirea” trebuie, de asemenea, să fie interpretată în sens larg, întrucât obiectivul nu este formulat într-o manieră limitată sau negativă (cum ar fi „protecția copilului împotriva prejudiciilor”), ci mai degrabă în raport cu idealul mai vast de a asigura „bunăstarea” și dezvoltarea copilului. Bunăstarea copiilor, în sens larg, include îndeplinirea nevoilor lor materiale, fizice, educaționale și emoționale de bază, precum și a nevoilor acestora de afecțiune și siguranță.

72. Îngrijirea afectivă și emoțională este o nevoie de bază a copiilor, iar în cazul în care părinții sau alți îngrijitori primari nu îndeplinesc nevoile emoționale ale copilului, trebuie luate măsuri pentru ca acesta să dezvolte un atașament solid. Copiii trebuie să formeze un atașament față de un îngrijitor la o vârstă foarte fragedă, iar un astfel de atașament, dacă este benefic, trebuie să fie păstrat în timp pentru a le oferi copiilor un mediu stabil.

73. La aprecierea interesului superior al copilului trebuie să se țină seama, de asemenea, de siguranța copilului, și anume dreptul copilului la protecție împotriva tuturor formelor de violență fizică sau mentală, vătămare sau abuz, (articolul 19), împotriva hărțuirii sexuale, a presiunilor din cercul său, a agresiunii de tip bullying, a tratamentelor degradante, etc.,¹³, precum și dreptul la protecție împotriva exploatării sexuale, economice și de altă natură, protecție împotriva folosirii stupefiantelor, dreptul de a nu fi constrâns la muncă, dreptul la protecție în caz de conflict armat, etc. (articolele 32-39).

74. Aplicarea unei abordări bazate pe interesul superior al copilului în cadrul procesului decizional presupune evaluarea siguranței și integrității copilului la momentul respectiv; cu toate acestea, principiul precauției impune, de asemenea, evaluarea posibilității apariției unor riscuri și prejudicii viitoare, precum și a altor consecințe ale deciziei asupra siguranței copilului.

¹¹ Printre acestea se numără Convenția nr. 28 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, 1980; Convenția nr. 33 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, 1993; Convenția nr. 23 privind recunoașterea și executarea hotărârilor/deciziilor privind obligațiile de întreținere, 1973; Convenția nr. 24 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere, 1973.

¹² A se vedea recomandările formulate în cadrul Zilei dezbaterilor generale privind copiii ai căror părinți se află în detenție (2011).

¹³ Comentariul general nr. 13 (2011) privind dreptul copilului de a fi protejat împotriva tuturor formelor de violență.

(e) Situații vulnerabile

75. Un element important care trebuie luat în considerare este situația de vulnerabilitate a copilului, cum ar fi existența uneia sau mai multor dizabilități, apartenența la un grup minoritar, statutul de refugiat sau de solicitant de azil, sau de victimă a unor abuzuri, situația copiilor care trăiesc pe stradă, etc. Stabilirea interesului superior al unui copil sau al unor copii aflați într-o situație vulnerabilă ar trebui să aibă ca scop nu doar asigurarea exercitării depline a tuturor drepturilor prevăzute în Convenție, ci și asigurarea respectării altor norme din domeniul drepturilor omului, legate de aceste situații specifice, cum ar fi cele din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități și Convenția privind statutul refugiaților, printre altele.

76. Interesul superior al unui copil aflat într-o situație specifică de vulnerabilitate nu va fi același cu interesul tuturor celorlalți copii aflați în aceeași situație vulnerabilă. Autoritățile și decidenții trebuie să ia în considerare diferitele tipuri și grade de vulnerabilitate ale fiecărui copil, întrucât fiecare copil este unic și fiecare situație trebuie evaluată în funcție de unicitatea copilului. Ar trebui să se realizeze o evaluare individualizată a istoricului fiecărui copil începând de la naștere și o reexaminare periodică a acestuia de către o echipă multidisciplinară, care să recomande adaptări rezonabile pe parcursul întregului proces de dezvoltare a copilului.

(f) Dreptul copilului la sănătate

77. Dreptul copilului la sănătate (articolul 24) și starea sa de sănătate sunt esențiale pentru evaluarea interesului superior al copilului. Totuși, dacă există mai multe tratamente posibile pentru o afecțiune sau dacă rezultatul unui tratament este incert, avantajele tuturor tratamentelor posibile trebuie să fie apreciate și puse în balanță în raport cu toate riscurile și efectele secundare posibile, iar opiniile copilului trebuie, de asemenea, să fie luate în considerare în mod corespunzător, în funcție de vârsta și gradul de maturitate ale acestuia. În acest sens, copiilor ar trebui să li se furnizeze informații adecvate și adaptate, astfel încât aceștia să înțeleagă situația și toate aspectele relevante legate de interesele lor, și ar trebui să li se permită, atunci când este posibil, să își dea consimțământul informat.¹⁴

78. De exemplu, în ceea ce privește sănătatea adolescenților, Comitetul¹⁵ a afirmat că statele părți au obligația de a se asigura că toți adolescenții, atât cei școlarizați, cât și cei neșcolarizați, au acces la informații adecvate, esențiale pentru sănătatea și dezvoltarea lor, pentru a putea face alegeri adecvate privind comportamentul în materie de sănătate. Acestea ar trebui să includă informații privind consumul și abuzul de tutun, alcool și alte substanțe, regimul alimentar, informații adecvate privind sănătatea sexuală și reproductivă, pericolele sarcinii timpurii, prevenirea HIV/SIDA și a bolilor cu transmitere sexuală. Adolescenții cu tulburări psihosociale au dreptul să fie tratați și îngrijiți în comunitatea în care trăiesc, în măsura posibilului. În cazul în care este necesară spitalizarea sau plasarea într-o instituție de tip rezidențial, interesul superior al copilului în cauză trebuie să fie apreciat înainte de luarea unei decizii, cu respectarea opiniilor copilului; aceleași considerații sunt valabile și pentru copiii mai mici. Sănătatea copilului și posibilitățile de tratament pot, de asemenea, să fie luate în considerare la aprecierea și stabilirea interesului superior, în vederea adoptării altor tipuri de decizii importante (de exemplu, acordarea unui permis de ședere din motive umanitare).

¹⁴ Comentariul general nr. 15 (2013) privind dreptul copilului de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate posibilă (articolul 24), pct. 31.

¹⁵ Comentariul general nr. 4 (2003) privind sănătatea și dezvoltarea adolescenților în contextul Convenției cu privire la drepturile copilului.

(g) Dreptul copilului la educație

79. Este în interesul superior al copilului ca acesta să aibă acces gratuit la un învățământ de calitate, inclusiv la învățământul preșcolar, la educația non-formală sau informală și la activități conexe. Toate deciziile privind măsurile și acțiunile referitoare la un anumit copil sau la un grup de copii trebuie să respecte interesul superior al copilului sau al copiilor în materie de educație. Pentru a promova educația sau îmbunătățirea calității educației pentru un număr mai mare de copii, statele părți trebuie să dispună de cadre didactice bine pregătite și alți profesioniști care lucrează în diferite medii educaționale precum și să asigure un mediu adaptat copiilor și metode de predare și învățare adecvate, ținând seama de faptul că educația nu este doar o investiție în viitor, aceasta oferindu-le copiilor posibilitatea de a desfășura activități vesele, de a învăța respectul, participarea și îndeplinirea obiectivelor. Este în interesul superior al copiilor să se răspundă acestei necesități și să li se consolideze responsabilitățile astfel încât aceștia să își poată depăși limitele implicate de vulnerabilitatea lor, indiferent de tipul acesteia.

2. Punerea în balanță a elementelor luate în considerare la aprecierea interesului superior al copilului

80. Ar trebui subliniat faptul că aprecierea de bază a interesului superior constă într-o evaluare generală a tuturor elementelor relevante care țin de interesul superior al copilului, ponderea fiecărui element fiind stabilită în funcție de celelalte elemente. Nu toate elementele sunt relevante pentru fiecare caz, iar diversele elemente ale interesului superior pot fi apreciate diferit în cazuri diferite. Conținutul fiecărui element variază în mod necesar de la un copil la altul și de un caz la altul, în funcție de tipul de decizie care trebuie luată și de circumstanțele concrete ale cazului, la fel ca și importanța acordată fiecărui element în cadrul evaluării globale.

81. Pot exista situații în care elementele care sunt luate în considerare la aprecierea interesului superior intră în conflict, atunci când se analizează un anumit caz și circumstanțele sale. De exemplu, păstrarea mediului familial poate intra în conflict cu necesitatea de a proteja copilul împotriva riscului de a fi supus, de către părinți, unor acte de violență sau unor abuzuri. În astfel de situații, va fi necesar ca diversele elemente să fie puse în balanță unele în raport cu celelalte, pentru a putea identifica soluția care este în interesul superior al copilului sau al copiilor.

82. La punerea în balanță a diferitelor elemente, trebuie să se țină seama de faptul că scopul aprecierii și stabilirii interesului superior al copilului este de a asigura exercitarea deplină și efectivă a drepturilor recunoscute de Convenție și de protocoalele opționale la aceasta, precum și asigurarea dezvoltării copilului din toate punctele de vedere.

83. Ar putea exista situații în care factorii legați de „protecția” unui copil (de exemplu, care pot implica limitarea sau restrângerea drepturilor) trebuie evaluați în raport cu măsurile de „responsabilizare” (ceea ce implică exercitarea deplină și fără restricții a drepturilor). În astfel de situații, punerea în balanță a elementelor ar trebui să fie ghidată de vârsta și maturitatea copilului. Pentru aprecierea gradului de maturitate a copilului, ar trebui luată în considerare dezvoltarea fizică, emoțională, cognitivă și socială a acestuia.

84. În vederea aprecierii interesului superior, trebuie să se țină seama de caracterul evolutiv al capacităților copilului. Factorii de decizie trebuie, prin urmare, să aibă în vedere măsuri care pot fi revizuite sau adaptate în consecință, în locul unor decizii definitive și ireversibile. În acest scop, ar trebui nu doar să evalueze nevoile fizice, emoționale, educaționale și de altă natură existente la momentul luării deciziei, ci ar trebui, de asemenea, să ia în considerare scenariile posibile de dezvoltare a copilului și să le analizeze, pe termen scurt și lung. În acest context, decidenții ar trebui să aprecieze continuitatea și stabilitatea situației actuale și viitoare a copilului.

B. Garanții procedurale care să asigure punerea în aplicare a interesului superior al copilului

85. Pentru a asigura punerea corectă în aplicare a dreptului copilului ca interesul superior al acestuia să fie considerat primordial, trebuie să fie puse în aplicare și urmate anumite garanții procedurale adaptate copiilor. Ca atare, noțiunea de interes superior al copilului este o regulă de procedură [a se vedea punctul 6 litera (b) de mai sus].

86. În timp ce autoritățile și organizațiile publice care iau decizii referitoare la copii trebuie să acționeze în conformitate cu obligația de a aprecia și de a stabili interesul superior al copilului, nu este de așteptat ca persoanele care iau zilnic decizii cu privire la copii (de exemplu, părinți, tutori, profesori, etc.) să urmeze cu strictețe această procedură în două etape, chiar dacă și deciziile luate în viața de zi cu zi trebuie să respecte și să reflecte interesul superior al copilului.

87. Statele trebuie să instituie procese formale, însoțite de garanții procedurale stricte, menite să fie utilizate la aprecierea și stabilirea interesului superior al copilului, în vederea luării unor decizii care afectează copilul, inclusiv mecanisme de evaluare a rezultatelor. Statele trebuie să dezvolte procese transparente și obiective pentru toate deciziile adoptate de legiuitori, judecători sau autorități administrative, în special în domeniile care afectează în mod direct copilul sau copiii.

88. Comitetul invită statele și toate persoanele care sunt în măsură să aprecieze și să stabilească interesul superior al copilului să acorde o atenție deosebită următoarelor garanții și măsuri de protecție:

(a) Dreptul copilului de a-și exprima propriile opinii

89. Comunicarea cu copiii este un element vital al acestui proces, facilitând participarea semnificativă a copiilor și identificarea interesului superior al acestora. O astfel de comunicare ar trebui să includă informarea copiilor cu privire la proces și la posibilele soluții și servicii durabile, precum și colectarea de informații de la copii și solicitarea opiniilor acestora.

90. În cazul în care copilul dorește să își exprime opiniile și își exercită acest drept prin intermediul unui reprezentant, obligația acestuia din urmă este de a comunica opiniile copilului cu exactitate. În situațiile în care opiniile copilului sunt în conflict cu cele ale reprezentantului său, ar trebui stabilită o procedură care să îi permită copilului să se adreseze unei autorități pentru a solicita să fie reprezentat de o altă persoană (de exemplu, un tutore *ad litem*), dacă este necesar.

91. Procedura de apreciere și stabilire a interesului superior al copiilor ca grup diferă, într-o anumită măsură, de cea referitoare la un anumit copil. În cazul în care sunt în joc interesele unui număr mare de copii, atunci când au în vedere adoptarea unor măsuri sau adoptă decizii legislative care privesc direct sau indirect respectivul grup de copii, instituțiile guvernamentale trebuie să găsească modalități de a obține opiniile unui eșantion reprezentativ de copii și să le acorde acestora atenția cuvenită, pentru a se asigura că se ține seama de opiniile tuturor categoriilor de copii. În acest sens, există numeroase exemple de astfel de metode: organizarea unor audieri ale copiilor, crearea unor parlamente ale copiilor, a unor organizații conduse de copii, a unor sindicate ale copiilor sau a altor organisme reprezentative, organizarea unor dezbateri în cadrul școlii, consultarea site-urilor rețelilor de socializare, etc.

(b) Stabilirea faptelor

92. Faptele și informațiile relevante pentru un anumit caz trebuie să fie obținute de către profesioniști bine pregătiți, pentru a asigura strângerea tuturor elementelor necesare la aprecierea interesului superior al copilului. Acest lucru ar putea implica interviuarea persoanelor apropiate de copil, a altor persoane cu care copilul intră zilnic în contact, a martorilor anumitor incidente, printre altele. Informațiile și datele colectate trebuie să fie verificate și analizate înainte de a fi utilizate pentru aprecierea interesului superior al copilului sau al copiilor în cauză.

(c) Percepția asupra timpului

93. Copiii și adulții nu au aceeași percepție asupra trecerii timpului. Întârzierile în procesul decizional sau prelungirea acestuia au efecte deosebit de negative asupra copiilor, pe măsură ce aceștia se dezvoltă. Prin urmare, este recomandabil să se acorde prioritate procedurilor sau proceselor privind copiii sau care au impact asupra acestora și să fie finalizate în cel mai scurt timp posibil. Momentul adoptării unei decizii ar trebui, în măsura posibilului, să corespundă celui în care copilul apreciază că aceasta îi poate aduce beneficii, iar deciziile luate ar trebui revizuite la intervale rezonabile, pe măsură ce copilul se dezvoltă, iar capacitatea sa de a-și exprima opiniile evoluează. Toate deciziile privind îngrijirea, tratamentul, plasamentul și alte măsuri referitoare la copil trebuie să fie revizuite periodic ținând seama de percepția acestuia asupra timpului, de dezvoltarea sa, precum și de evoluția capacităților sale (articolul 25).

(d) Profesioniști calificați

94. Copiii sunt un grup divers, fiecare având propriile caracteristici și nevoi, care pot fi evaluate în mod adecvat numai de către profesioniști care au o experiență în materie de dezvoltare a copiilor și adolescenților. Din acest motiv, procesul de evaluare formală ar trebui să fie realizat într-o atmosferă prietenoasă și sigură, de către profesioniști pregătiți, printre altele, în psihologia copilului, dezvoltarea copilului și în alte domenii relevante de dezvoltare umană și socială, care au experiență în lucrul cu copiii și care vor lua în considerare informațiile primite într-un mod obiectiv. Pe cât posibil, o echipă multidisciplinară de profesioniști ar trebui să fie implicată în aprecierea interesului superior al copilului.

95. Aprecierea consecințelor diverselor soluții avute în vedere trebuie să se bazeze pe cunoștințe generale (și anume, în domeniile dreptului, sociologiei, educației, asistenței sociale, psihologiei, sănătății, etc.) privind consecințele probabile asupra copilului ale fiecărei soluții posibile, având în vedere caracteristicile individuale și experiențele anterioare ale acestuia.

(e) Reprezentarea juridică

96. Copilul are nevoie de o reprezentare juridică adecvată atunci când interesul său superior trebuie să fie evaluat și stabilit în mod oficial de către instanțe și organisme echivalente. În special, în cazurile în care un copil face obiectul unei proceduri administrative sau judiciare care implică stabilirea interesului său superior, acestuia ar trebui să i se atribuie un reprezentant legal, în plus față de un tutore sau un reprezentant care să îi expună opiniile, atunci când există un potențial conflict între părțile implicate în decizie.

(f) Raționamentul juridic

97. Pentru a demonstra că a fost respectat dreptul copilului ca interesul său superior să fie apreciat și considerat primordial, orice decizie privind copilul sau copiii trebuie să fie motivată, justificată și explicată. Motivarea ar trebui să menționeze în mod explicit toate circumstanțele factice referitoare la copil, elementele care au fost considerate relevante

pentru aprecierea interesului superior, conținutul elementelor din fiecare caz în parte și modul în care acestea au fost puse în balanță unele în raport cu celelalte pentru a stabili interesul superior al copilului. În cazul în care decizia diferă de opinia copilului, ar trebui să se precizeze în mod clar care este motivul pentru acest lucru. În cazul în care, în mod excepțional, soluția aleasă nu este în interesul superior al copilului, aceasta trebuie motivată pentru a se demonstra că interesul superior al copilului a fost considerentul primordial, în ciuda rezultatului. Nu este suficient să se menționeze, în termeni generali, că alte considerente prevalează asupra interesului superior al copilului; toate considerentele de care s-a ținut seama în cazul respectiv trebuie să fie expuse în mod explicit și trebuie explicat motivul pentru care acestora li s-a acordat o importanță mai mare în speță. De asemenea, raționamentul trebuie să demonstreze, într-un mod credibil, motivul pentru care interesul superior al copilului nu a fost considerat suficient de important pentru a prevala asupra celorlalte considerente. Trebuie să se țină seama de circumstanțele în care interesul superior al copilului trebuie să fie considerentul primordial (a se vedea supra, pct. 38).

(g) Mecanisme de reexaminare sau revizuire a deciziilor

98. Statele ar trebui să instituie, în cadrul sistemelor lor juridice, mecanisme de contestare sau de revizuire a deciziilor privind copiii în cazul în care acestea pare să nu fie conforme cu procedura adecvată de apreciere și stabilire a interesului superior al copilului sau al copiilor. Ar trebui să existe întotdeauna posibilitatea de a solicita o revizuire a unei astfel de decizii sau de a o contesta la nivel național. Copilul ar trebui să fie informat cu privire la existența acestor mecanisme, care trebuie să fie accesibile direct copilului în cauză sau reprezentantului său legal, în cazul în care se consideră că garanțiile procedurale nu au fost respectate, că faptele sunt eronate, că aprecierea interesului superior nu a fost efectuată în mod adecvat sau că s-a acordat prea multă importanță unor considerente concurente. Organul de revizuire trebuie să analizeze toate aceste aspecte.

(h) Evaluarea impactului asupra drepturilor copilului (CRIA)

99. Astfel cum s-a menționat mai sus, adoptarea tuturor măsurilor de punere în aplicare ar trebui, de asemenea, să urmeze o procedură care să garanteze că interesul superior al copilului este un considerent primordial. Evaluările de impact asupra drepturilor copilului (CRIA) pot ajuta la estimarea impactului oricărei politici, legi, reglementări, decizii bugetare sau decizii administrative propuse, care afectează copiii și exercitarea drepturilor acestora, și ar trebui să completeze procesul de monitorizare continuă și de evaluare a impactului măsurilor asupra drepturilor copiilor.¹⁶ Aceste studii de impact (CRIA) trebuie să fie integrate în procesele guvernamentale la toate nivelurile și cât mai devreme posibil în elaborarea politicilor și a altor măsuri generale, pentru a asigura o bună guvernare în domeniul drepturilor copiilor. Pentru realizarea acestor studii, pot fi elaborate metodologii și practici diferite. Acestea trebuie, cel puțin, să utilizeze Convenția și protocoalele opționale la aceasta drept cadru de referință și, în special, să garanteze că evaluările se bazează pe principiile generale prevăzute de aceste instrumente, fiind necesar să se acorde o atenție deosebită impactului diferențiat al măsurii cu privire la copii. Evaluarea de impact în sine s-ar putea baza pe contribuții din partea copiilor, a societății civile și a experților, precum și din partea departamentelor guvernamentale relevante, pe cercetări academice și experiențe verificate din statul respectiv sau din altă parte. Analiza ar trebui să conducă la formularea de

¹⁶ Comentariul general nr. 16 (2013) privind obligațiile statului în ceea ce privește impactul sectorului de afaceri asupra drepturilor copilului, pct. 78-81.

recomandări privind modificările necesare, soluții alternative și îmbunătățiri și să fie pusă la dispoziția publicului.¹⁷

VI. Diseminare

100. Comitetul recomandă statelor să disemineze pe scară largă prezentul comentariu general, în cadrul parlamentelor, guvernelor și sistemului judiciar, la nivel național și local. Acesta ar trebui, de asemenea, să fie adus la cunoștința copiilor – inclusiv a celor aflați în situații de excluziune -, tuturor profesioniștilor care lucrează pentru și cu copii (inclusiv judecătorii, avocații, profesorii, tutorii, asistenții sociali, personalul instituțiilor de asistență socială publice sau private, personalul medical, cadrele didactice etc.) și societății civile în general. În acest scop, ar trebui ca prezentul comentariu general să fie tradus în limbile relevante și să fie puse la dispoziție versiuni adaptate copiilor și ar trebui organizate conferințe, seminare, ateliere și alte evenimente pentru a face schimb de bune practici cu privire la cele mai bune modalități de a-l pune în aplicare. Acesta ar trebui, de asemenea, să fie inclus în formarea prealabilă, cât și în formarea la locul de muncă a tuturor profesioniștilor și membrilor personalului tehnic interesați.

101. Statele ar trebui să includă, în rapoartele lor periodice adresate Comitetului, informații cu privire la provocările cu care se confruntă și la măsurile pe care le-au luat pentru a asigura aplicarea și respectarea interesului superior al copilului în toate deciziile judiciare și administrative și în alte acțiuni care privesc copilul ca individ, precum și în toate etapele adoptării măsurilor de punere în aplicare, referitoare la copii în general sau la un anumit grup de copii.

---

¹⁷ Statele se pot inspira din Raportul Raportorului special privind dreptul la hrană, referitor la principiile directe aplicabile studiilor privind impactul acordurilor comerciale și de investiții asupra drepturilor omului (A/HRC/19/59/Add.5).